

ГЕШТАЛЬТНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ СПОЖИВЧИМИ ПЕРЕВАГАМИ

М. Ф. ПЛОТНІКОВА, кандидат економічних наук, доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності
О. Ф. ПРИСЯЖНЮК, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій та адміністрування
Житомирський національний агроекологічний університет
E-mail: marianma@yandex.ru

***Анотація.** Проілюстровано підходи до системно-психологічного формування образу (мислеформи) як механізму управління соціумом та процесів у ньому задля забезпечення засад його довгострокового розвитку. Встановлено, що асиметрії та диспропорції розвитку сільських територій є наслідком відсутності системного підходу в управлінні, недостатнього рівня інфраструктурного забезпечення, низького рівня активності мешканців щодо зміни ситуації та забезпечення відповідальності осіб, що проживають на території, за наслідки своїх дій.*

Опитування виявили механізми забезпечення стійкості соціальних систем на основі формування соціально-економічного інтересу учасників суспільних відносин, забезпечення державно-приватного партнерства та становлення світоглядно-інформаційної роботи, що створює засади національної продовольчої та економічної безпеки в довгостроковій перспективі за одночасного відновлення та примноження природно-ресурсного потенціалу місцевості.

Дослідження доводить, що мислеформи є першоосновою змін у суспільстві та соціально-екологічних процесах, які вони супроводжують. Тому усвідомлення їх ролі та соціально-економічних наслідків, сформованих учасниками суспільних відносин і фахівцями, є системним явищем із подовженою реакцією в просторі та часі. Вплив інформаційно-просвітницької діяльності на членів сільського соціуму засвідчує ефект накопичення конкрементивно-енергоінформаційного характеру, що згодом спроможний самостійно визначати вектор розвитку.

***Ключові слова:** сільські території, сільський розвиток, інфраструктурне забезпечення, продовольча безпека, стійкий розвиток*

***Актуальність.** Потреба стійкого соціально-економічного зростання є результатом системного підходу до управління розвитком. Усвідомлений підхід до господарювання та життєдіяльності є віддзеркаленням потреб суспільства щодо поширення ресурсовідновних*

технологій, що підвищують потенціал територій. Відсутність єдиного формату забезпечення механізму стійкого зростання активізує пошуки дослідників щодо вирішення цієї задачі. Одним із інструментів досягнення переважаючого результату є маркетинговий підхід візуалізації образів-мислеформ, тоді як об'єкти інфраструктури є засобом, що забезпечує їх реалізацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Забезпечення стійких засад розвитку суб'єктів підприємницької діяльності та соціально-екологічних формацій є предметом пошуку вітчизняних та зарубіжних дослідників [1–7]. Галузево-економічний [8], просторово-територіальний [9–10], соціально-екологічний [2–4], організаційно-інституційний, в тому числі інфраструктурний [6], глобалістико-інтеграційний [11] та багатofункціональний [1, 12], характер управління є трендом оцінок.

Значна кількість досліджень свідчить про наявний інтерес до теми дослідження і, водночас, про характер розвитку суспільно-економічних систем в умовах глобалізації, недостатній рівень вивчення явища та відсутність однозначного підходу до його забезпечення. Переважаючою складовою успіху суспільно-економічної формації є образне мислення та створення об'єднуючої ціннісної орієнтації, притаманної структурам маркетингу, PR-технологіям та системно-організованим суспільним утворенням. Об'єднуюче світобачення є вектором та рушійною силою змін і забезпечення привабливості пріоритетних напрямів розвитку. Потреба пошуку єдиного підходу до його визначення та формування є об'єктом цього дослідження.

Мета дослідження – визначення точок біфуркації та механізмів забезпечення управління розвитком сільських територій на основі образної системи та інфраструктурного забезпечення суспільних процесів.

Матеріали і методи дослідження. Методологічною базою дослідження стали системно-синергетичний підхід в управлінні, загальна теорія систем та інтерв'ю 200 мешканців сільських і 1000 міських населених пунктів. Дослідження охоплює 1990–2015 роки. Оцінку результатів соціально-економічної діяльності суб'єктів господарювання і населення здійснено на основі систематизації офіційних даних Державного комітету статистики України, Глобальної мережі екопоселень, матеріалів власних спостережень. Базою дослідження є системний аналіз, що відображує застосування системного підходу до вивчення й моделювання економічних об'єктів, а також узагальнення існуючого досвіду та формулювання висновків.

Результати досліджень та їх обговорення. Формування споживчих переваг суспільних благ як мешканцями території, так і фахівцями суб'єктів підприємництва, забезпечується за рахунок системного бачення отримувачами цих благ їх довгострокової цінності. Останні є причинами та передумовами об'єднання як окремих осіб, так і цілісних корпорацій. Основою такого об'єднання є цілісна світоглядна формація суспільної орієнтації, спроможна змінити споживчі пріоритети та просторову перевагу суб'єктів суспільних відносин.

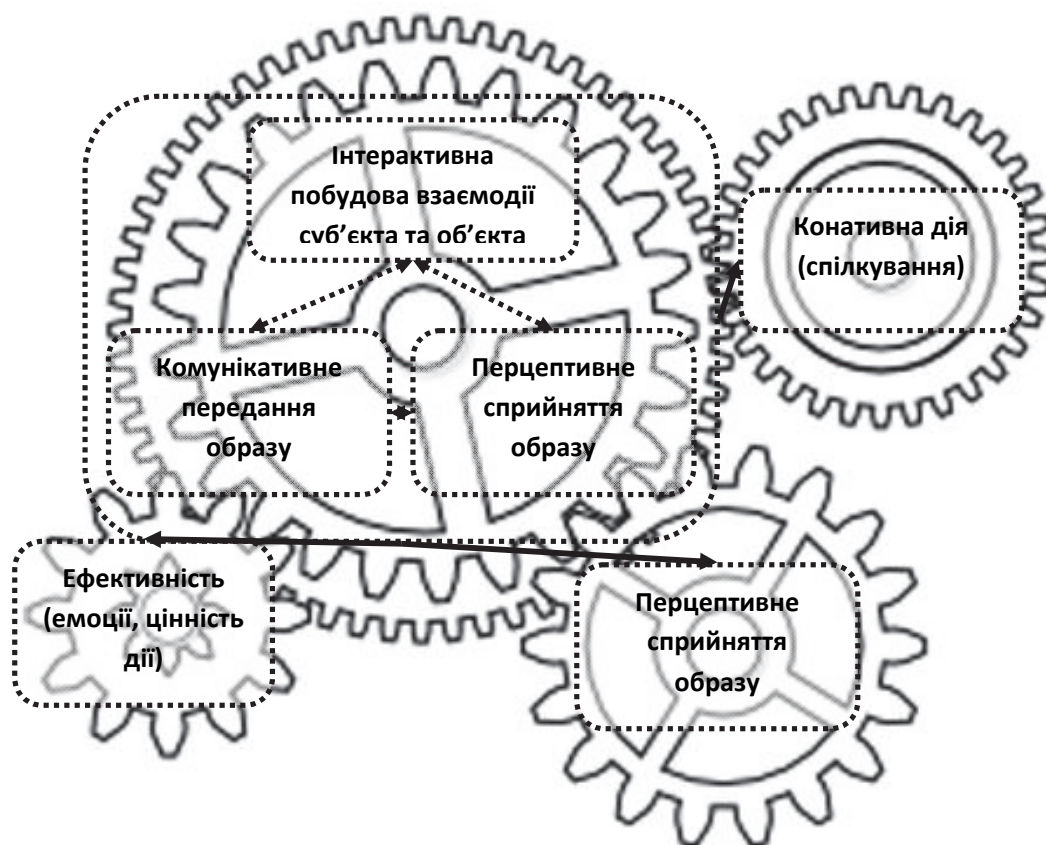
Мистецтво продажів ХХ ст. традиційно було зорієнтоване на масове виробництво, великі відстані, які проходив товар до того, як надходив споживачеві (у США середня відстань перевезень становить 2000 км [2, 4]) і тривалий термін зберігання, тоді як нині популярності набирають природні та екологічні технології виробництва й продажів. Зокрема, дедалі більше зірок шоу-бізнесу фотографуються без макіяжу, актуальним є підхід до споживання за принципами «розумної достатності», «мінімалізму» (наприклад, сфера будівництва в Японії), «нульового зростання» (країни Скандинавії) тощо.

Суспільні тенденції щодо популяризації та впровадження органічного виробництва (серед іншого – пермакультурного дизайну), безвідходної життєдіяльності (у тому числі використання відновлюваних джерел енергії), біоадекватних методик в освіті та вихованні (ноосферна освіта), формування якісно нового світогляду, спрямованого на відновлення природно-ресурсного потенціалу особистості та простору навколо неї, підтримуються як на міжнародному (рішення Асамблеї ООН та міжнародних неурядових організацій, зокрема GEN [3]), так і на загальнодержавному (Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р), регіональному (обласні програми розвитку села) та локальному рівнях. Сфера маркетингу не може залишитися осторонь цих трендів.

Проведене соціологічне опитування свідчить про пріоритетність життєстверджуючих, природно-екологічних, духовно-культурних цінностей (їх цінність відзначили 65% респондентів). Особливо ця тенденція стосувалася мешканців великих міст (85% опитаної молоді віком від 20 до 40 років, що має одну або дві вищі освіти та має або налаштована мати сім'ю, тобто активна частина суспільства працездатного віку і здатна до продовження роду) та сільських територій (32% опитаних, середній вік інтерв'юерів 48 років). Усі вони виявили бажання вести здоровий спосіб життя, жити та / або працювати на природі, у тому числі за рахунок дистанційних форм роботи, вахтового методу або заробітку в місці проживання.

Зміна суспільно-економічного простору, запровадження ідеї в дію зумовлена створенням образу у свідомості людей, психоемоційний стан яких значною мірою впливає на результат такої енергоінформаційної акції. Тому проведення соціально-екологічної діяльності потребує переходу суспільства на новий свідомий формат існування, наслідком якого стане перетворення Землі на ідеальне середовище існування. Базовим принципом такого підходу є відповідальне ставлення кожного до свого життя та навколишнього простору. Активізація орієнтаційних впливів учасників суспільних відносин забезпечується за рахунок створення бренду, торгової марки та рекламного слогану тощо з використанням денотації (вживання слів у звичному значенні), конотації (вживання вторинних асоціацій, пов'язаних зі словом), полігемії (багатозначності слова), синонімії (одне значення закодоване різними словами). Як

наслідок, формується трирівнева модель образу (див. рисунок). Зазначені елементи є рушійною силою внутрішньої структури соціуму, що забезпечує ефективність впровадження мислеформ та їх подальше сприйняття й втілення.

Модель товарного образу у свідомості особистості

Одним із напрямів застосування цього підходу є запроваджена в Україні система планомірного розвитку сільських територій на основі ідеї «Родова садиба», суть якої полягає в тому, щоб «надати законодавче право кожному громадянину України, за бажання, отримати 1 га землі для облаштування родової садиби, безоплатно, у постійне або довічне використання, без права продажу, з правом передачі лише в спадок» (проект Закону «Про родові садиби та родові поселення») [5]. Реалізація ідеї знайшла своє втілення як Концепція та проект Закону України, винесена на розгляд та схвалена Кабінетом Міністрів України у 2009 р. Підтримана міністерствами ідея спрямована на ознайомлення із застосуванням місцевими органами влади. Інформаційну роботу щодо поширення цієї ідеї проведено на всіх рівнях:

- загальнодержавному – схвалена міністерствами на круглому столі в Міністерстві аграрної політики та продовольства України;
- обласному – закріплено резолюціями круглих столів та громадських слухань за участю обласних державних адміністрацій та обласних рад;

- районному – рішення круглих столів за участю районних державних адміністрацій, районних та сільських рад;
- сільських рад – круглі столи з депутатами сільських рад та громадськості.

Висвітлена інформація, що доноситься до відома громадськості, складається з трьох питань:

1. Землі, щоб задовольнити попит бажаючих взяти земельну ділянку, в Україні достатньо.

2. Бажаючі взяти землю для створення власної родової садиби, є.

3. Законодавча база, яка дає змогу вирішувати це питання до прийняття спеціального закону, в державі створена.

Крім круглих столів та громадських слухань інформація доноситиметься студентам ВНЗ і коледжів Міністерства освіти і науки України, відповідно до затвердженої програми розвитку сільських територій, через реалізацію ідеї «Родова садиба». Студенти, що вивчатимуть тему в межах навчальних курсів (36 год для ВНЗ та 30 год для коледжів як варіант розвитку постурбанізованого суспільства) інформуватимуть про можливість створення родової садиби своїх батьків, що становить сотні тисяч дорослих громадян, від яких інформація може подвоїтися (близько мільйона осіб).

Можна сказати, що початок цієї роботи свідчить про зацікавленість людей до висвітленої інформації (про ідею «Родова садиба»), – без застосування зовнішньої реклами в тій чи іншій формі люди почали її реалізувати, облаштовуючи власні садиби на сільських територіях. Точкою біфуркації у розвитку сілких територій стане написання монографії, що ілюструє цей досвід, а практична реалізація формується за рахунок досвіду діючих родових поселень.

Забезпечення гештальтної системи суспільних процесів розвитку сільських територій досягається донесенням на всіх рівнях суспільства, в тому числі студентству такого образу родової садиби, який ілюструє самодостатню структуру країни і включає органічне виробництво сільськогосподарської продукції, безвідходну життєдіяльність (у тому числі використання відновлюваних джерел енергії) та нові форми освіти і виховання (ноосферна освіта). Інфраструктурне забезпечення суспільних процесів включає створення координаційних рад на рівні області, що сприяють реалізації приватних ініціатив поселенців та узгоджують їх дії з органами державної влади.

Сформований в концепції образ надихнув понад 2000 осіб з усієї України повернутися з міст у сільську місцевість (на сьогодні в Україні створено близько 100 поселень нового типу, тоді як у середньому щорічно 20 населених пунктів знімається з мапи країни). Їх облаштування тягне за собою необхідність створення додаткових робочих місць, виробництво товарів, робіт і послуг. За даними оцінок фахівців міністерства аграрної політики та продовольства України (отриманих під час виїзду на місця створення поселень) та даними соціологічного опитування, середній обсяг інвестицій в один населений пункт кількістю

250 дворів за 10 років становить понад 75 млн грн, які ніхто не вимагатиме до повернення.

Висадка дерев на 30% площі ділянки дає змогу не лише відновити родючість ґрунту, але й зберігає понад 150 млн грн бюджетних асигнувань (за даними Міністерства екології та природних ресурсів України, станом на 1 січня 2013 р., за рахунок ерозії з обігу мало бути виведено 15 млн га, витрати на ґрунтовідновлювані роботи становили 10 тис. грн/га). Якщо відродити 1200 населених пункти, які зникли з мапи або знаходяться на межі зникнення (жилими лишаються 1–10 будинків), то це створить 9 млрд грн/рік інвестицій збоку фізичних осіб та 60 тис. робочих місць додаткової зайнятості.

Висновки і перспективи. Створення стійкого образу на основі світоглядно-інформаційної діяльності є основою об'єднуючої сили щодо активізації внутрішньої здатності системи до дії та нарощування її потенціалу.

Наростаюча тенденція до усвідомлення власної відповідальності за процеси життєдіяльності та господарювання визначають природо- та ресурсозберігаючий вектор інтересів споживачів. Враховуючи це, формуються структури державно-приватного партнерства, які механізмами «знизу-вгору» забезпечують реалізацію приватних ініціатив, а «згори-вниз» – сприяють становленню соціальної складової, комунікації та морально-виховному розвитку. Базовим підходом при цьому є інформаційна імплементація, результатом якої є формування ціннісного образу на об'єднуючій інформаційно-консолідаційній основі.

Список літератури

1. Попова О. Л. Розвиток багатофункціонального сільського господарства: досвід Німеччини / О. Л. Попова // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 2. – С. 148–158.
2. Christian D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Com
3. GEN (Global Ecovillage Network). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gen.ecovillage.org>
4. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>
5. Батуріна Г. М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій / Г. М. Батуріна // Агроінком. – 2013. – № 4–6. – С. 102–109.
6. Кропивко М. Ф. Кластерний підхід до управління сільським розвитком / М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 55–58.
7. Аграрні соціокомплекси в Україні / [Савицький М. В., Ніколаєнко С. М., Бендерський Ю. Б. та ін.]. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – 102 с.

8. Могильний О. М. Аграрний ринок праці: функціональні особливості та їх соціально-економічні наслідки для населення / О. М. Могильний // Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 5–12.

9. Павлов О. І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель : монографія / О. І. Павлов. – Одеса : Астропринт, 2009. – 344 с.

10. Ермоленко В. М. Особливості формування категорії «сталий розвиток сільських територій» [Електронний ресурс] / В. М. Ермоленко. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&lid=201>

11. Харламова Г. Оцінка ступеню глобалізованості країни в аспекті процесів конвергенції та інтеграції у світі / Г. Харламова, А. Іскра // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Економіка». – 2015. – № 6. – С. 65–73.

12. Малік М. Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій – [Електронний ресурс] / М. Й. Малік, В. А. Пулім. – Режим доступу : <http://www.baitas.lzuu.lt/mazylis/julram/8/156/.pdf>

13. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization / M. Plotnikova // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – № 36. – № 4. – P. 956–958.

References

1. Popova, O. L. (2015). Development of multifunctional agriculture: the German experience. *Economics and forecasting*, 2, 148–158.

2. Christian, D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Communities

3. GEN (Global Ecovillage Network): <http://gen.ecovillage.org>.

4. Gilman, R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature - is tough, but attainable: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>.

5. Baturina, G. M. (2013). "The generic farmstead" – one of rural territories directions sustainable development. *AgroInkom*, 4–6, 102–109.

6. Kropivko, M. F. Cluster approach of rural development management. *Agricultural Economics*, 5, 55–58.

7. Sawicki, M. V., Nikolaenko, S. M., Bendersky, J. B., Babenko, M. M., Bondarenko, O. I. (2014). Agrarian socomplex in Ukraine. Dnepropetrovsk: State Higher Educational Institution "The Scientific", 102.

8. Mogilnyy, O. M. (2013). The agricultural labour market: features and their socio-economic consequences for the population. *Agricultural Economics*, 12, 5–12.

9. Pavlov, O. I. (2009). Rural areas of Ukraine: functional management model: monograph. Odesa: Astroprint, 344.

10. Ermolenko, V. M. Features of formation of sustainable development of rural territories": <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&lid=201>.

11. Harlamova, G. (2015). Assessment of the feet globalizovannosti country in the aspect of convergence and integration processes in the world. *Bulletin of Kiev national University. T. Shevchenko. Series "Economy"*, 6, 65–73.

12. Mallk, M. Y., Pulim, V. A. Conceptual bases of rural territories development: <http://www.baitas.lzuu.lt/mazylis/julram/8/156/.pdf>.

13. Plotnikova, M. (2014). Innovative character of rural territories social potential realization. *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*, 36 (4), 956–958.

ГЕШТАЛЬТНЫЙ ПОДХОД В УПРАВЛЕНИИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИМИ ПРЕИМУЩЕСТВАМИ

**М. Ф. Плотникова,
О. Ф. Присяжнюк**

***Аннотация.** Исследование иллюстрирует подходы системно-психологического формирования образа (мыслеформы) как механизма управления социумом и процессов в нем с целью обеспечения основ его долговременного развития. Установлено, что асимметрии и диспропорции развития сельских территорий являются следствием отсутствия системного подхода в управлении, недостаточного уровня инфраструктурного обеспечения, низкого уровня активности жителей относительно изменения ситуации и обеспечения ответственности проживающих на территории за последствия своих действий.*

Выявлены механизмы обеспечения устойчивости социальных систем на основе формирования социально-экономического интереса участников общественных отношений, обеспечения государственно-частного партнерства и становления мировоззренческой информационной работы, создающих основу долгосрочной национальной продовольственной и экономической безопасности при одновременном восстановлении и приумножении природно-ресурсного потенциала местности.

Исследование доказывает, что мыслеформы являются первоосновой изменений в обществе и социально-экологических процессах, которые они сопровождают. Поэтому осознание их роли и социально-экономических последствий формирования участниками общественных отношений и специалистами является системным явлением с удлинённой реакцией в пространстве и времени. Влияние информационно-просветительной деятельности на членов сельского социума удостоверяет эффект накопления конкрементивно-энергоинформационного характера, способного в дальнейшем самостоятельно определять вектор развития.

***Ключевые слова:** сельские территории, сельское развитие, инфраструктурное обеспечение, продовольственная безопасность, устойчивое развитие*

GESTALTIC APPROACH IN PROVISION MANAGEMENT OF CONSUMER

**M. F. Plotnikova,
O. F. Pryszyzhnyuk**

***Abstract.** The study illustrates the approaches of systemic psychological formation of the image (thought forms) as a mechanism of management of society and processes in it with the aim of providing*

foundations for lasting development. It is established that the asymmetries and imbalances in the development of rural areas are a consequence of the lack of a systematic approach in the management, insufficient infrastructure facilities, low level of activity of residents with respect to changes in the situation and ensure accountability residing in the territory for the consequences of their actions.

Identified mechanisms to ensure the sustainability of social systems on the basis of formation of socio-economic interest of participants of public relations, securing public-private partnerships and the formation of the world outlook of information work that creates the foundation for long-term national food and economic security while the restoration and enhancement of the natural resource potential of the area.

Research proves that thought-forms are the basis of changes in society and socio-ecological processes that they accompany. Therefore, the awareness of their role and socio-economic consequences of the formation of the participants in public relations and professionals is a systematic phenomenon with a long response in space and time. The impact of outreach activities to members of the rural society certifies the effect of the accumulation calculus-energy-informational character, able to independently determine the vector of development.

Keywords: rural areas, rural development, infrastructure provision, food security, sustainable development